

Gospodarski List.

Glsilo c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak drugi petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in naročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 5.

V Gorici, 9. Marcija 1888.

Leto VIII.

Tržaška razstava leta 1888.

(konec)

Pravila za II. oddelek.

Vrtnarstvo.

Rastline, kakoršne uspevajo v gorkih rastlinjakih,
" " " v srednji gorkoti in v limoniščih,
" " " pod milim nebom,

Vrtni pridelki.

Istočasno kakor vinski trg bo tudi rastlinska razstava.— Razstavljavci imajo naznaniti vse tiste stvari, ktere želé razstaviti in napolniti predale dotičnih tiskanic.— Z ozirom na oglase in na razpoložliivi prostor odloči komisija vsakemu razstavljavcu primeren prostor.

Ona bo tudi preskrbela potrebna branila in mize za sadje, vrtnino, cvetlične šopke in za krasotne rastline.— Razstavljavci tistih dežel, ktere niso v obseju razstavne skupine, bodo morali plačati od prostora, ki ga zaležejo njihove stvari, po 1 gld. od vsacga štirjaškega metra. Metrov drobec se smatra za celi meter.— Sadju, rastline itd. bo treba postaviti na odkazana mesta 24 ur poprej, ko se odpre razstava — razun vrtnin in svežih cvetličnih šopkov, ki se bodo lahko postavili v jutro pred začetkom razstave.— Vsem za prodajo odmenjenim stvarim naj bo na etiketi napisana cena.

Pravila za III. oddelek.

V vrtnarstvo segajoče umetnosti in obrti.

Nova, v zadnjem času najdena vinarška oprava.

Razkuževala in mrčesomorna priprava.

V oglasih je treba naznaniti rabo, ceno in važnost za razstavo odmenjenih stvari in ali jih je razstavljavec znašel, zložil, ali pa ima on le zalogo.— Komisija odloči prostore z ozirom na število oglasov in preskrbi potrebne mize i.d.

— Za vsak štirjaški meter prostora je plačati 1 gld. — Komisija dogovorno z jurijo določi, kdaj in kje se bodo poskušnje delale z razkuževali in z

mrčesomornimi stroji.— Stvari se razstavijo v dobi od 25. maja do 5. junija.

Pravila za prisojevanje daril.

Darila in odlikovanja se prisodijo razstavljavcem na podlagi zvedenškega menenja in po formalni razsodbi jurije.— Jurija bode sklicana, če mogoče, še predno se odpre razstava.— Ona bo sklepala z večino glasov o tem, kako se imajo uvrstiti razstavljavci in kaka darila imajo dobiti.

Predsednikov glas bo odločil, kedar bo o kakem predlogu na obeh straneh enako število glasov. Za veljavnost sklepov treba, da ste navzočni vsaj dve tretjini razsodnikov.— Noben razstavljavec ne bo mogel biti zvedenec ali razsodnik v tistem razredu, v katerem se bo sam potezal za darilo.

— Razsojevaje o zaslugi se bo ozir jemalo na ceno, kar zadeva vrednost, na množino, na posebne razmere pridelovanja, na ekonomično važnost in na znamenitost blaga glede porabe, kupčije itd.— Zvedenci bodo v vsakem oddelku brezplačno opravljali svoj posel.— Za vsaki izmed treh oddelkov bo poseben odbor; glavna komisija izbere dotične ude.— Za preiskavo vin bo postavljen poseben odbor; komisija bo za to skrbela, da povabi vanj najodličniše enologe tistih dežel, ktere se povabljuje k deležbi.— Proti razsodbi jurije ni nobenega ugovora.— Glavni komisiji gre prisojati darila in odlikovanja.—

Diplome, ki se izdajo, podpišeča predsednika komisije in jurije dotičnega oddelka.— O svojem času se objavi dan, kterege se bodo slovesno podeljevala darila.

Kako se presajajo sadna drevesca.

Ko so sadna drevesca dovolj dorasla, presajajo se na stanovitna mesta. Kedar jih izkopavaš, pazi na to, da ne raniš preveč korenine. Zato odkoplji z motiko ali železno lopato zemljo okoli drevesca, dokler ne zapaziš korenin. Ko odkoplješ zem-

ljo do korenin, poseči te, ali jih pa odreži na 30-40 cm. daljine od stebela. Kedar si presekal korenine, giblji drevesce na vse strani, da vidiš, na kateri strani se morda še drže korenine in oprosti jih tudi tam; potem potegni drevesce na rahlem iz zemlje. Drevesca ne smejo dolgo izkopana ležati; ako jih ne moreš precej posaditi, zakoplji jih v zemljo, da se ne posuše korenine.

O preskrbljevanji sadnih drevesc zapomni si to-le:

Ako moraš kupiti sadna drevesca, pazi, da kupiš samo iz takih cepilnih vrtov, ali od takih gospodarjev, da si gotov dobiti pravo vrsto drevesc, kakoršno želiš.

Če kupiš pa od kacega nepoznanega prodajalca, kateri skrbi samo za svoj dobiček, spoznaš prevaro še le pozneje, kedar ti začne drevesce roditi. Torej si prisiljen drevesce na novo cepiti. Koristneje je, da plačaš za pravo drevesce nekoliko več, nego da kupiš za bosu kup kako krhljivo ali tako drevesce, kojemu ne poznaš ni dobrote ni vrednosti.

Sadna drevesca je presajati v jeseni ali na pomlad. V merzlem podnebju ali v težki zemlji je bolje presajati drevesca spomladi. Nasprotno pa je bolje presajati jih v jeseni v peščenih tleh. V merzlem ali deževnem vremenu ni dobro, da se presajajo drevesca.

Osobito vgaja, da izkoplješ jame nekoliko časa, preden misliš presajati. Za pomladansko presajanje preskrbi jame uže v jeseni, da čez zimo zemlja dobro premrzne.

Zraven drevesca posadimo zadosta močan kolec in je k njemu na 2 ali 3 mestih sé spleteno slamo privežemo, da je veter sem ter tija na maja. Vez se naredi v obliki ležeče osmice ∞ , da kolec ne odrgne drevesca.

Drevescu, katero presadimo, obrežemo pravilno korenine in krono. V jeseni posajenim drevescam obrežimo krono še le na pomlad.

Rez na koreninah morajo imeti obrneno proti zemlji.

Čem slabše korenine ima drevesce, tem več moramo obrezati krono, ker vsako drevesce more imeti toliko vej, kolikor jih zamorejo korenine hraniti.

Ko smo drevesce obrezali in vse pripravili, posadimo je v izkopano jamo, v katero smo poprej nameštali nekoliko dobre zemlje. Tam mu razdelimo lepo korenine, da se ne križajo in najmočnejše korenine obrnemo proti zapadu. Na to vsujemo nekoliko komposta, potem zopet dobre zemlje. Kedar zasipamo drevesce, je moramo večkrat stresti, da ne ostanejo prazni prostori med koreninami.

Sadnih drevesc ne smemo pregosto saditi, ker se sicer ne morejo lepo razvijati in zaradi pomanjkanja zraka in svetlobe tudi ne roditi.

Visokosteble hruške sadé se 11.5—13 m druga od druge, orehi, kostanji 13—16.5 m, črešnje, slive 5.5—6.5 m., a višnje, breskve, mandelji, kutnje itd. 3—5 m. Isto tako morajo biti hruške, jablane

oddaljene 3 m. in slive 2 m. od sosedovega zemljišča.

Jamo, v katero posadimo drevesce, skopljimo po velikosti drevesca več ali manjšo. Na dobrem svetu skopana jama naj bo 1—1.25 m. široka in $\frac{3}{4}$ —1 m. globoka, a na slabem zemlji treba jamo globokejšo in širšo skopati. Osobito moramo na to paziti, da ne posadimo drevesca globokeje, nego je prej rastlo.

Plesničar.

Dopisi.

Z Bovškega 7. marcija (Izv. dop.) *O razdelitvi naših občinskih zemljišč.* Skoro povsod po Goriškem razdeljuje občinska zemljišča med občinarje bodi v last, bodi v začasno uživanje, in povsod, koder so razdelitev dognali, hvalijo se z uspehom. Tudi v gorskih okrajih se take razdelitve izvršno sponašajo. Na Kanalskem so, kar je ob državni cesti, menda uže vsa občinska zemljišča razdeljena:

V Deskli, Plavah, Anhovem, Morskem, Kanali, Ajbi, na Vrhu, v Avči, Ročinji in na Dobarji; in ko se vozimo mimo, vidimo, da se razdeljena zemljišča povsod zboljšujejo, zaraščajo, obdelujejo in da se čedalje bolj zgublajo gola mesta in s trnjem zaraščene ledine. Tudi na Cerkljanskem, pravijo, da je uže mnogo razdeljenih občinskih zemljišč in da se zdaj prav vse tiste občine, koder še niso razdelitve zvršene, čvrsto gibljejo v dosego potrebnega dovoljenja za razdelitev. Naši sosedje Tolminci tudi ne marajo zaostajati v tem oziru.

V Volčanski županiji so že skoro vsa obč. zemljišča razdeljena, Zatoiminci in Volarci se tudi uže veselé uspehov razdelitve. Smaščani, Kamenci, Iderci, Kobaridci so sé svojimi dotičnimi sklepi in načrti uže na čistem in pričakujejo le še više potrdbe, da se potem koj lotijo prekristnega dela. In pri nas na Bovškem?

Tu je sto razlogov zoper razdelitev občinskih zemljišč, če poslušamo *sebičneže*, a tisoč bi jih bilo za razdelitev, če se oziramo na prave razmere in potrebe in če poslušamo glas razumenih, nepristranskih, za ljudski blagor zares vnetih mož. — Ne, vsa občinska zemljišča niso za razdelitev; to radi priznavamo: Planine gotovo ne in ona najviše ležeča, za nobeno boljšo kulturo in rabo, nego za kozjo pašo sposobna zemljišča tudi ne.

Toda Trnovo, Srpenica, Žaga, Dovec in Čezsoča imajo ogromne obsege takih občinskih zemljišč, ktera bi se v javnem interesu in v korist posameznikom *morala* razdeliti. Naš okraj ima ravno po svojih mnogih, hudo oguljenih in izmolzenih občinskih zemljiščih nekako siromaško lice in dokler se bodo ta zemljišča skupno uživala, bodo se od leta do leta le še bolj golila in pustošila. Stvar je čisto naravna in se razume sama po sebi. Kedar jih sto gospodarji na kakem posestvu, skrbi vsak, da kolikor mogoče za se izkoristi posestvo, da kolikor mogoče prigospodari. Za zboljšanje, obdelovanje, zasajanje se

nihče ne zmeni. Če pa zemlji le vedno jemlješ, pa ji nič ne povračaš, mora opešati in sledujoč prav v nič priti.

Torej ganimo se tudi na Bovškem!

Prva občina, ktera je sprevidela, da bi hasnilo razdeliti občinska zemljišča, je Žaga. Občinsko starešinstvo je odločilo za razdelitev ona zemljišča, ktera so za to očitno sposobna in je tudi uže ime-novalo poseben odbor, kateri ima vse to vkreniti, česar treba, da se bo mogla razdelitev kmalo izvršiti. Povsod mora biti nekdo prvi, kateri začne in daje dober izgled. A ta izgled je treba potem posnemati.

V Bovecu se je starešinstvo uže pred mnogimi leti posvetovalo o razdelitvi pašnikov, in če se ne motim, je bil uže sestavljen tudi načrt razdelitve. Toda večina občinskega zastopa, ktera se je za to potezala, potihnila je in sklep je ostal na papirji. *Sebičnost* zazibala ga je v sladko spanje, iz kterega ga ni pozneje nikdo več predramil. A čas hiti naprej in mnogokrat se zamude strašno maščujejo. Občinska zemljišča po Rombonu nad našim trgom pa sé svojimi golimi rebri razodevajo svetu, da je skrajni čas lotiti se dela, ker še nekoliko let naj preteče v skupnem gospodarstvu, pa ne bo več kaj deliti, ali pa ne bo več, *kar bi se izplačalo deliti*, in naša občinska zemljišča ostanejo na veke sedanjega gospodarstva nagrobni spomenik, na katerem sicer ne bo ničesar brati, a potomci naši, ktere vtegnejo skušnje zmodriti, bodo vendar brali nevidne besede: *„Tu so gospodarili sebičneži sebi v korist, potomcem v pogubo,“!*

r.

Gospodarske novice

Praktičen tečaj za cepljenje trt se vrši zdaj na italijanskem oddelku deželne kmetijske šole v Gorici in bo trajal do konca tekočega meseca.

Izredno število trtorejcev se je oglasilo za vdeležbo, do zdaj 92 in sicer brez kake podpore. Kmetovalcev je po 5 ali 6 skupaj in ostajajo pri poduku po 2—3 dni.

„V kozarci se jih potopi več nego v morji,“ trdil je pred više 200 leti nemški pesnik Logau, in v resnici smemo trditi, da kozarec več ljudi pogubi kakor morje. Da ne pretiramo, vidimo iz naslednjih uradnih podatkov: Zaradi pijanosti je leta 1886 na Pruskem v nesrečo prišlo 311 ljudi; 508 oseb se je v pijanosti usmrtilo; 1174 jih je vsled tega zblaznelo in v blaznosti umrlo; šestinka vseh blaznih zapadlo je tej nesreči vsled žganja; 5000 oseb je vsled te nesrečne pijače hiralo po bolnišnicah.

Toda, ker se mnogo zamolči, so vsa ta števila brže premajhna nego pretirana. Na 40 umorov med

100 je uplivalo žganje in tako je 63 ubojev, 74 telesnih poškodovanj in 77 (!) pregreh zoper pravost izmed 100 zakrivilo žganje. Zračunili so, da umrje v celej Nemčiji vsako leto 10.000 ljudi vsled pijanske blaznosti, brez ozira na stotisoče, koji si po tej pijači polagoma ostrupé in skrajšajo življenje. Nezumno in vstrajno uživanje žganih pijač učinja, da v nekterih pokrajinah ni polovica rožkih sposobnih za vojaštvo; mnogo otrok pijančevanju vdanih staršev je uže po rojstvu in po odgoji popolnoma pohabljenih, telesno in duševno zgubljenih.

V teh podatkih tiči živ nauk in strašna svaritev.

Ušivo živino osnažimo na priprost način in nekda prav gotovo, če jo operemo z vodo, v kateri se je krompir kuhal. Tako pranje pomaga navadno uže prvokrat; a bolje je vendar, če je večkrat ponavljamo, da se zadušé tudi gnjide. Ta pripomoček je nekda zdaten tudi zoper garje, in to je verjetno, ker je v krompirjevi vodi nekoliko *solanina*, po katerem se otrove (ostrupe) merčesi. Najbrže bi se pregnale s krompirjevo vodo tudi listne uši, kakoršne se včasih na tisoče zaredé na raznem grmovji (na vrtnicah), pa tudi na drugih rastlinah in celo na sadnem drevju.

Še zanesljivejši lek za ušivo živino je nekda peršinovo (petersiljevo) seme; stolči to seme, vzemi ga deset gramov na dvajset gramov masti in namaži s tem ušivo žival; ali še bolje skuhaj močno juho iz pršínovega semena, pa operi s to vodo ušiva mesta živini.

Državna podpora. — Poslanska zbornica je te dni brez razprave soglasno sprejela po vis. vladi predloženi načrt postave zastran podelitve državne podpore, da se prežene strašna bolezen Pellagra in da se olajša revščina v pokneženi grofiji Coriški in Gradiški. Po tej postavi je pooblaščená vlada, da sme potrositi 50000 gld. in sicer 20.000 gld. za razna sredstva, s kojimi zatreti neusmiljeno Pellagro*), na pr. za zdravstvene naredbe, za zgradbo skupnih peči, za nakup zdrave hrane, za zdravila, za popravo nezdravih hiš, v kterih stanujejo pelagrozni bolniki itd., 30.000 gld. pa za javna dela, pri kterih bo revno ljudstvo lahko zaslužilo potrebne živeža, in v posebnega ozira vrednih slučajih tudi za nakup hrane.

Dovoljena vsota se ima sprejeti v državni proračun za leto 1888.

*) Nek Ljubljanski list pojasnuje, da je to *trtna* bolezen, pa se strašno moti. Bolje bi uže bilo, da bi se ta neusmiljena morilka polastila kake posamezne trte, nego da napada nesrečne stradavce v naši Furlaniji, ter jih telesno in duševno tlačí in mori, da sklenejo mnogo krat svoje pomilovanje vredno življenje v Goriški norišnici milosrčnih bratov.

Uvažanje jajc na Nemško. — Leta 1880 so pripeljali iz drugih držav na Nemško 154.390 kvintalov jajc v skupni vrednosti 14.6000.000 mark (gld. 8.760.000). Uvažanje se je potem od leta do leta množilo in leta 1886 je dospelo do 272.530 kvintalov vrednih 24.500.000 mark.

Blizo polovice teh jajc prihaja iz Italije na Nemško, ostala množina pa s Francoskega, iz Avstrije in Rusije.

Kako ravnati z zmrzlimi trtami. — Splošnega pravila, kako ravnati z zmrzlimi trtami, ni mogoče dati, ker trta more biti oškodovana različno. Ako so trte že po zimi zmrznile, kar je še primeroma dobro, dá se škoda nekoliko popraviti spomladi s pravilno režnjo. Veliko slabše je pa, če trti škoduje spomladanski mraz, kadar je uže trta obrezana, kajti tu se z režnjo ne dá nič opraviti.

Pri režnji trt, ki so bile oškodovane po zimskem mrazu, gledati je na to, da se kolikor mogoče reši trte, da se more potem naprej razvijati. Seveda ne more biti pravilna režnja v tacih slučajih; izkušen vinogradnik edin more tukaj pravo pogoditi.

Pri poškodovani po spomladanskem mrazu je reč veliko težavnejša. Ako so uže po zimi zmrznila glavna očesa, zapreči spomladanski mraz razvijanje stranskih očes, in tako gre up za kako letino po vodi. V tem slučaju je skušati vsaj vzgojiti les za prihodnje leto. Ako je spomladanski mraz poškodoval glavna očesa, dobiti je s stranskimi očesi vender še nekaj letine. Vrhovi mladih poganjkov morejo biti zmrzli, spodnji deli pa še živi. V tem slučaju je skrbeti, da se prikrajšajo stranski poganjki, kateri se razvijajo, kajti če vzgojimo le malo, pa močnih trt, dobimo pridelek še to leto in les za drugo leto. Kar je zmrzlega, to seveda je vse odstraniti; zaradi tega dobi trta nepravilno obliko, katero ji je šele drugo ali tretje leto mogoče popraviti.

„Vrt.“

Sadna drevesa in kolči

dobó se na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole v Gorici po jako nizkih cenah, in sicer:

jabelčna	po 10 do 20 kr.	kos
slivna	po 15 do 25 kr.	„
ringlotova	po 15 do 20 kr.	„
marelična	po 20 do 25 kr.	„
breskvina	po 20 do 30 kr.	„
murbina	po 25 do 30 kr.	„
ciprese	po 10 do 20 kr.	„
razne kolči	po 40 do 80 kr.	100 kom.

V Gorici dne 6. marca 1888.

VODSTVO.

Razglas

c. kr. deželnega namestništva za Primorsko zastran nakupljenja deželnih žrebcev iz zasebne prireje.

Visoko c. kr. ministerstvo za poljedelstvo želi, ko mine obrejalna doba c. kr. državnih žrebišč, potrebno število deželnih žrebcev tudi v tem letu zopet kolikor le mogoče z nakupljenimi žrebci domače zasebne prireje pokriti; zato ono vabi vse konjske rejnike in posestnike, naj svoje žrebce, katere mislijo prodati, pismeno neposrednje njemu naznanijo od 1. in naj daljše do zadnjega aprila.

Natančnejše pogoje prodajalci lahko pozvedò pri pristojnih c. kr. okrajnih glavarstvih, oziroma mestnem magistratu, kakor tudi pri c. kr. namestništvu.

v Trstu 26. februarja 1888.

C. KR. NAMESTNIŠTVO.

Tržne cene

3. marcija t. l. v Gorici.

	od gold.		do gold.	
Pšenica	8	10	8	20
Koruza	7	—	7	50
Rž	7	—	7	50
Ječmen	6	—	6	25
„ pehan	11	—	11	50
Oves	5	80	6	—
Fižol	8	—	12	—
Ajda	8	—	8	50
Riž (fin)	22	—	24	50
Riž navaden	20	—	21	50
Riž indijsk	14	—	17	50
Seno	2	90	3	10
Slama	2	20	2	30
Češplje (goriške črne)	12	—	16	—
Breskvice (suhe)	45	—	50	—
Fige (suhe)	16	—	18	—
Maslo (kuhano)	—	90	—	98
Maslo (surovo)	—	96	1	—
Sir (Bovški prav star)	—	100	—	105
„ „ star	85	—	90	—
„ „ nov	60	—	64	—
Vino črno furlansko				
	18	—	20	—
Vino črno kraško	18	—	26	—
Vino belo Dornber.	15	—	19	—
Vino belo briško	17	—	20	—